

ĐẠI HỌC TỔNG HỢP HÀ NỘI
TẠP CHÍ KHOA HỌC No 3 + 4 - 1992

TÌM HIỂU TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH
VỀ VAI TRÒ CỦA PHỤ NỮ VIỆT NAM
TRONG KHỞI ĐẠY ĐOÀN KẾT DÂN TỘC
XÂY DỰNG CNXH

NGUYỄN THỊ TÌNH⁺

Tại hội thảo quốc tế "Chủ tịch Hồ Chí Minh - anh hùng giải phóng dân tộc Việt nam, nhà Văn hóa lớn" do tổ chức giáo dục, khoa học và văn hóa Liên hợp quốc (UNESCO) tổ chức ngày 29 và 30-3-1990 tại Hội trường Ba đình Hà nội, một đại biểu phụ nữ Mỹ, chị Giô-xơ-phin Sten-sen nói: " 200 năm qua thế giới đã sản sinh ra những lãnh tụ chính trị nổi tiếng. Song chỉ có Hồ Chí Minh đã luôn luôn nói về quyền bình đẳng của phụ nữ, về giáo dục, tự do ngôn luận, độc lập về kinh tế và quyền của phụ nữ được hưởng các quyền lợi khác như nam giới. Chỉ Hồ Chí Minh là thấy được rằng phụ nữ đã phải chịu đựng những gánh nặng như nam giới và còn hơn thế nữa".

Đúng như vậy, trong cuộc đời hoạt động của mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn luôn quan tâm đến sự nghiệp giải phóng phụ nữ, coi đó là một bộ phận của chiến lược cách mạng giải phóng dân tộc, giải phóng xã hội, giải phóng con người; luôn luôn gắn cuộc đấu tranh giải phóng phụ nữ Việt nam với giải phóng phụ nữ thế giới. Bằng tư tưởng và hoạt động của mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã phát huy hiệu quả vai trò rất quan trọng của phụ nữ trong lịch sử tiến bộ xã hội.

Nghiên cứu tư tưởng Hồ Chí Minh về vai trò của phụ nữ Việt Nam trong cách mạng xã hội chủ nghĩa, có thể nêu lên một số vấn đề sau đây:

1 - Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn luôn coi nhiệm vụ giải phóng triệt để phụ nữ là nhiệm vụ của toàn xã hội, là một mục tiêu của cách mạng XHCN.

Vấn đề phụ nữ và giải phóng phụ nữ luôn luôn là vấn đề xã hội. Cho đến nay, cuộc cách mạng công nghiệp hiện đại đang làm thay đổi sâu sắc bộ mặt của hành tinh chúng ta thì vấn đề phụ nữ và giải phóng phụ nữ vẫn là một trong những vấn đề toàn xã hội phải quan tâm. Tuy nhiên trong mỗi xã hội khác nhau, vấn đề được đặt ra ở mức độ khác nhau

---

(+) Viện Bảo tàng Hồ Chí Minh

và đóng góp của phụ nữ đối với sự tiến bộ chung của xã hội cũng khác nhau.

Hồ Chí Minh với tư cách là người cộng sản đã vận dụng quan điểm Mác-Lênin trong hoàn cảnh xã hội Việt Nam để giải quyết vấn đề này và người đã nâng địa vị của người phụ nữ Việt Nam tới tầm cao mới. Giải phóng phụ nữ là nhiệm vụ của toàn xã hội, Người chỉ rõ ngọn nguồn để giải quyết vấn đề ngay trong từng gia đình - hạt nhân của xã hội. Người nói: "Rất quan tâm đến gia đình là đúng và nhiều gia đình cộng lại mới thành xã hội. Xã hội tốt thì gia đình càng tốt, gia đình tốt thì xã hội mới tốt. Hạt nhân của xã hội là gia đình" (2). Người tâm sự: "Có người nghĩ rằng Bác không có gia đình, chắc không hiểu gì mấy về vấn đề này. Bác tuy không có gia đình riêng nhưng Bác có một đại gia đình rất lớn, đó là giai cấp công nhân toàn thế giới, là nhân dân Việt Nam. Từ gia đình lớn đó Bác có thể suy đoán được gia đình nhỏ" (3). Người chỉ rõ: "Nói phụ nữ là nói phần nửa xã hội. Nếu không giải phóng phụ nữ thì không giải phóng một nửa loài người. Nếu không giải phóng phụ nữ là xây dựng CNXH chỉ một nửa" (4).

Ở Việt Nam trong điều kiện một nước đã từng là thuộc địa nửa phong kiến, tư tưởng trọng nam khinh nữ trở thành thói quen từ mấy nghìn năm để lại và đã ăn sâu vào đầu óc của mọi người, mọi gia đình, mọi tầng lớp xã hội. Vì thế giải phóng triệt để người phụ nữ là vấn đề rất phức tạp và khó khăn. Cuộc cách mạng dân tộc dân chủ thắng lợi làm thay đổi căn bản vị trí của người phụ nữ Việt Nam. Tuy nhiên, dân tộc được giải phóng cũng mới là tiền đề để trong giai đoạn cách mạng XHCN, người phụ nữ được giải phóng hoàn toàn và triệt để.

Nghiên cứu các bài viết và nói của Chủ tịch Hồ Chí Minh chúng ta thấy rất rõ tư tưởng của Người là: Xây dựng CNXH là để giải phóng phụ nữ và ngược lại, có giải phóng người phụ nữ thì xây dựng CNXH mới thành công. Chính vì vậy Người luôn luôn quán triệt nhiệm vụ giải phóng phụ nữ là một bộ phận quan trọng của cách mạng XHCN, là một mục tiêu của toàn xã hội. Người coi luật hôn nhân và gia đình là một cuộc cách mạng nhằm làm thay đổi căn bản địa vị của người phụ nữ Việt Nam để họ được bình đẳng trong gia đình và ngoài xã hội. Tháng 1-1960, cùng với việc ký sắc lệnh ban hành Hiến pháp mới - Hiến pháp XHCN, Người đã ký sắc lệnh công bố luật hôn nhân và gia đình. Người căn dặn cán bộ và nhân dân ta thực hiện luật này phải "Bền gan hiểu rõ và làm tốt. Nhất là phải thận trọng vì luật này quan hệ đến tương lai của gia đình, của xã hội, của giống nòi" (5).

2 - Chủ tịch Hồ Chí Minh rất coi trọng truyền thống và phát huy truyền thống của phụ nữ Việt Nam trong cách mạng XHCN.

Một trong những bài học quan trọng của Chủ tịch Hồ Chí Minh để lại là bài học về phát huy truyền thống của phụ nữ Việt Nam trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Người từng dạy chúng ta: Đối với một người cộng sản chân chính, càng thấm nhuần chủ nghĩa Mác-Lênin bao nhiêu, càng phải quý trọng truyền thống của dân tộc bấy nhiêu. Càng quý trọng truyền thống của dân tộc Việt Nam, Bác Hồ càng trân trọng sự đóng góp của người phụ nữ Việt Nam. Người nói: "Non sông gấm vóc Việt Nam do phụ nữ ta, trẻ cũng như già ra sức dệt thêu mà thêm tốt đẹp, rực rỡ". Từ đầu thế kỷ thứ nhất, Hai Bà Trưng phát cờ khởi nghĩa, đánh giặc cứu dân cho đến ngày nay, mỗi khi nước nhà gặp

nguy nan, thì phụ nữ ta đều hăng hái đứng lên góp phần xứng đáng của mình vào sự nghiệp giải phóng dân tộc. Do đó, ta có câu tục ngữ "giặc đến nhà đàn bà cũng đánh" (6).

Truyền thống đánh giặc của phụ nữ Việt nam được phát huy mạnh mẽ trong cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ xâm lược. Phong trào "5 tốt", phong trào "ba đảm đang" đã lôi cuốn hàng triệu phụ nữ Nam - Bắc tham gia trực tiếp chiến đấu và phục vụ chiến đấu. Nhiều phụ nữ được tuyên dương anh hùng, hàng trăm phụ nữ được Bác Hồ thường huy hiệu, hàng vạn phụ nữ trở thành cán bộ chuyên môn các ngành và cán bộ lãnh đạo. Tiêu biểu nhất cho những người phụ nữ anh hùng đó là Bà Nguyễn Thị Định - Phó tổng tư lệnh quân giải phóng miền Nam Việt Nam được Bác khen ngợi như tấm gương đáng tự hào của dân tộc: "Cả thế giới chỉ có nước ta có vị tướng quân gái như vậy. Thật là vẻ vang cho miền Nam, cho cả dân tộc ta." (7).

Chủ tịch Hồ Chí Minh hơn ai hết hiểu và đánh giá đúng vai trò của phụ nữ Việt Nam với tư cách là người mẹ tái tạo ra sản phẩm đặc biệt là con người. Người nói: "Nhân dân ta rất biết ơn các bà mẹ cả hai miền Nam Bắc đã sinh đẻ và nuôi dạy những thế hệ anh hùng của nước ta".

Năm 1966, kỷ niệm 20 năm ngày thành lập Hội Liên hiệp phụ nữ Việt nam, Ban chấp hành trung ương Đảng quyết định tặng cờ truyền thống cho phụ nữ Việt nam anh hùng. Bảo tàng Hồ Chí Minh còn lưu giữ văn bản đề nghị Bác duyệt dòng chữ thêu trên cờ đã ghi ý kiến của một số đồng chí lãnh đạo, nội dung như sau:

Phụ nữ Việt Nam
Yêu nước thương nhà
Dũng cảm đảm đang
Chống Mỹ cứu nước

Trên trang giấy này, Bác gạch dưới hai chữ nước (yêu nước và cứu nước), gạch dưới chữ nhà. Bác dùng dấu ngoặc phía cuối 2 dòng chữ

Dũng cảm đảm đang
Chống Mỹ cứu nước.

Và Bác viết bên cạnh: "ý kiến Bác chỉ lấy hai câu này"

Như vậy dòng chữ vàng

Phụ nữ Việt Nam
Dũng cảm đảm đang
Chống Mỹ cứu nước".

được thêu trên bức trường màu đỏ đã được Bác phê duyệt. Dòng chữ đó nói lên đầy đủ truyền thống của phụ nữ Việt nam "anh hùng, bất khuất, trung hậu đảm đang" trong thời kỳ chống Mỹ cứu nước. Đó là sự ghi nhận của Đảng đối với công trạng của phụ nữ Việt Nam trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Đồng thời đó cũng là bài học sâu sắc nhắc nhở các cấp lãnh đạo Đảng và Nhà nước quan tâm phát huy vai trò tích cực của phụ

nữ Việt Nam trong sự nghiệp đổi mới theo con đường của Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chọn.

3 - Phương pháp giáo dục, tập hợp, vận động phụ nữ của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

3.1. Đề tập hợp lực lượng phụ nữ đem hết tài năng phục vụ cách mạng, theo quan điểm Chủ tịch Hồ Chí Minh, trước hết cần có thái độ thực sự tôn trọng quyền lợi của họ.

Mặc dù có một số hạn chế nhất định, song phụ nữ luôn có nguyện vọng được xã hội đối xử công bằng, được giao gánh vác những nhiệm vụ phù hợp với khả năng và trình độ của mình. Bác Hồ nhiều lần nhắc nhở cán bộ và nhân dân chống tư tưởng xem thường khả năng của phụ nữ, đồng thời tránh việc giao cho phụ nữ những công việc quá sức. Người nói: " Các cấp Đảng, chính quyền địa phương khi giao công tác cho phụ nữ phải căn cứ vào trình độ của từng người và cần phải tích cực giúp đỡ phụ nữ ⁽⁹⁾. Theo Bác một trong những biểu hiện sự tôn trọng đối với phụ nữ là tôn trọng quyền làm chủ của họ đối với xã hội, tôn trọng quyền của họ được tham gia sản xuất, công tác xã hội và được quyền tham gia bàn bạc góp ý kiến vào mọi công việc. Bác Hồ đã nhiều lần phê phán cán bộ không quan tâm tới quyền lợi của phụ nữ:

- Năm 1961 Bác về thăm quê hương, được biết trong 61 vạn phụ nữ (chiếm một nửa dân số địa phương) mà chỉ có 15% đại biểu Hội đồng nhân dân các xã; 5% đại biểu nữ trong các cấp Đảng ủy và chi ủy. Bác phê bình như thế là địa phương chưa quan tâm tới việc bồi dưỡng cán bộ nữ.

- Năm 1963 tại Hội nghị tuyên giáo miền núi, hơn hai trăm đại biểu mà chỉ có 5 đại biểu nữ, không có đại biểu phụ nữ thuộc dân tộc ít người. Bác phê bình cán bộ đã quên vai trò của phụ nữ.

- Năm 1967 đến thăm lớp bồi dưỡng cán bộ lãnh đạo cấp huyện, 288 học viên chỉ có 16 nữ. Bác phê bình "cán bộ nữ ít như vậy là một thiếu sót. Các đồng chí phụ trách lớp học chưa quan tâm đến việc bồi dưỡng cán bộ nữ. Đây cũng là thiếu sót chung trong Đảng. Nhiều người còn đánh giá không đúng khả năng của phụ nữ, hay thành kiến, hẹp hòi. Như vậy là rất sai" ⁽¹⁰⁾.

Thái độ thực sự tôn trọng quyền lợi của phụ nữ còn biểu hiện trong cuộc sống hàng ngày. Sinh thời, dù bận trăm công nghìn việc, nhưng Chủ tịch Hồ Chí Minh vẫn luôn luôn theo dõi qua báo chí và các phương tiện thông tin để xem các chính sách, chỉ thị, nghị quyết của Đảng và Nhà nước về công tác nữ được thực hiện như thế nào. Với phong cách làm việc cụ thể, thiết thực, lời nói đi đôi với việc làm, Bác Hồ nghiêm khắc phê phán những hiện tượng vi phạm quyền bình đẳng giữa nam và nữ. Trong bài "Phải thực sự tôn trọng quyền lợi của phụ nữ" tháng 10-1960, cũng như trong nhiều bài nói và viết khác, Bác thường nêu cụ thể các địa phương có hiện tượng chông đánh vợ, cha mẹ ép duyên con v.v... và cho rằng đó là những hành động "tàn nhẫn, dã man, phạm pháp luật Nhà nước". Đồng thời Bác nhắc nhở các cấp lãnh đạo phải kết hợp công tác tuyên truyền giáo dục với thi hành kỷ luật đối với những hành động đó.

Bác dạy cán bộ và nhân dân kính trọng phụ nữ, bản thân Bác là mẫu mực của một con người rất yêu mến và kính trọng phụ nữ Việt nam và phụ nữ quốc tế.

Chị Giô-hon-na Grôt-tơ - vôn (Johanna Grothewohl), vợ cố thủ tướng đầu tiên của cộng hòa dân chủ Đức Ôt-tô Grôt-vôn (Otto Grothexohl) kể rằng: năm 1959 được chủ tịch Hồ Chí Minh mời đến nhà riêng. Trong câu chuyện, chị hỏi: Thưa Bác, sao Bác không lập gia đình ? Bác trả lời: Cô ạ, tôi không còn thì giờ để nghĩ đến chuyện riêng nữa. Tôi phải sống vì dân tộc. Cả đất nước Việt Nam này là gia đình tôi. Khi rời Việt nam về nước, chị Giô-hon-na đã khóc và nói: Tôi hiểu rằng, từ bản chất của mình, dân tộc Việt Nam có nhiều lý do để có thể chiến thắng một cách vẻ vang. Dân tộc đó lại có vị lãnh tụ sáng suốt, có đức độ tuyệt vời là Bác Hồ Chí Minh (11).

Năm 1960, chị E-ka-te-ri-na I-ô-xi-dốp-na (Ekatepuha Ecugobha), một giáo viên ở Mat-xcơ-va gửi một bức thư qua Chủ tịch Hồ Chí Minh⁽¹²⁾ đề chuyển cho vợ của Người. Bác đã viết một bức thư trả lời, thư viết tiếng Pháp⁽¹³⁾, nội dung như sau:

Đồng chí thân mến, tôi chân thành cảm ơn đồng chí về bức thư đồng chí gửi cho "Vợ tôi". Hiện nay tôi rất tiếc là không thể nào chuyển cho bà ấy được, vì tôi chưa biết bà ấy là ai. Bởi lẽ, lý do rất đơn giản là tôi chưa lấy vợ.

Tôi đã chuyển bức thư của đồng chí đến các đồng chí của chúng tôi ở Hội Liên hiệp phụ nữ Việt nam. Tôi tin chắc rằng các đồng chí ấy sẽ sung sướng viết thư cho đồng chí.

Thái độ lịch sự, quý trọng, và những lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh có sức thuyết phục tuyệt vời không chỉ đối với phần nửa nhân loại mà cho tất cả những ai quý trọng mỗi con người và đánh giá đúng sức mạnh vô địch của nhân dân.

3.2. Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn luôn động viên phụ nữ Việt Nam khắc phụ tính tự ti để không ngừng vươn lên về mọi mặt. ti

Do ảnh hưởng nặng nề của xã hội cũ và giới tính phụ nữ Việt nam thường có tính tự ti. Bác Hồ hiểu điều đó nhưng người tin tưởng rằng khi phụ nữ đã được giác ngộ nhận ra trách nhiệm của mình, họ sẽ đem hết tài năng cho công việc chung. Một trong những phương pháp nhằm giảm tính tự ti của phụ nữ mà Chủ tịch Hồ Chí Minh rất chú ý là động viên kịp thời những thành tích của họ, khích lệ lòng hăng hái và tự tin vào khả năng của mình. Đây là một trong những bài học thành công của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong công tác vận động phụ nữ lập nên những chiến công to lớn trong sự nghiệp chống Mỹ cứu nước và xây dựng CNXH.

Cho đến nay Bác đã đi xa nhưng cách cư xử của Người đã cổ vũ phụ nữ Việt Nam. Lời động viên của Bác có sức thuyết phục kỳ diệu, cách động viên của Bác làm cho người có thành tích phấn khởi, sung sướng mà người chưa có thành tích cũng cảm thấy như được khích lệ để vươn lên.

Một trong những cử chỉ đã trở thành thói quen của Bác là khi đến các Hội nghị Người trước hết hỏi xem có bao nhiêu đại biểu ? bao nhiêu đại biểu nữ? Và mời các đại biểu nữ ngồi lên hàng ghế đầu. Khi tiếp các đoàn khách đến thăm Bác thường ưu tiên đề phụ nữ được ngồi gần Bác: Đoàn anh hùng chiến sỹ thi đua quân giải phóng miền Nam Việt Nam ra thăm miền Bắc tháng 11-1965, chị Tạ Thị Kiều được ưu tiên đứng gần bên

Bác; Tấm ảnh Bác tặng hoa bà mẹ Suốt tại Đại hội liên hoan anh hùng chiến sỹ thi đua chống Mỹ cứu nước năm 1967 v.v.. ghi nhận tình cảm đặc biệt của Bác Hồ đối với các thế hệ phụ nữ Việt nam mà đến nay mỗi người vẫn cảm nhận như đang được Bác động viên chính mình.

Đề giúp chị em phụ nữ khắc phục tính tự ti Bác Hồ thường quan tâm đến 2 phía:

Một là: về phía lãnh đạo Đảng và chính quyền các cấp phải chăm lo đến việc đào tạo bồi dưỡng, nâng cao trình độ mọi mặt cho phụ nữ, chống tư tưởng thành kiến hẹp hòi đối với phụ nữ;

Hai là bản thân chị em phụ nữ phải không ngừng nâng cao tính tự chủ, cố gắng học tập và phấn đấu để xóa bỏ tư tưởng bảo thủ, tự ti; phát triển chí khí tự cường tự lập. Có như thế sẽ thực hiện bình quyền, bình đẳng hoàn toàn.

*
* *

Phụ nữ đời đời biết ơn Chủ tịch Hồ Chí Minh - người cõ vũ những chiến công to lớn trong giai đoạn lịch sử quang vinh nhất của dân tộc giai đoạn chống Mỹ cứu nước và xây dựng CNXH. Trong Di chúc Bác viết: " Trong sự nghiệp chống Mỹ cứu nước, phụ nữ đảm đang ta đã góp phần xứng đáng trong chiến đấu và trong sản xuất; Đảng và chính phủ cần phải có kế hoạch thiết thực để bồi dưỡng, cất nhắc và giúp đỡ để ngày thêm nhiều phụ nữ phụ trách mọi công việc, kể cả công việc lãnh đạo - Bản thân phụ nữ thì phải cố gắng vươn lên. Đó là một cuộc cách mạng đưa đến bình đẳng thật sự cho phụ nữ". Lời Bác vừa là lời tuyên dương công trạng của Phụ nữ Việt nam, đồng thời là phương hướng, là chiến lược công tác vận động phụ nữ trong sự nghiệp xây dựng tổ quốc hòa bình, thống nhất, độc lập, dân chủ và giàu mạnh.

CHÚ THÍCH

(1) *Hội thảo quốc tế về Chủ tịch Hồ Chí Minh (trích tham luận của đại biểu quốc tế) UNESCO và Ủy ban khoa học xã hội Việt nam, NXB khoa học xã hội; H 1990; tr. 142.*

(2)(3)(4) *Hồ Chí Minh, Toàn tập, tập 8, NXB Sự thật H 1985, tr. 498.*

(5) *Hồ Chí Minh, Toàn tập, tập 8, tr. 500*

(6) *Hồ Chí Minh, Toàn tập, tập 10, NXB Sự thật; H. 1985, tr. 415.*

(7)(8) *Hồ Chí Minh, Toàn tập, tập 10, tr. 415, 416*

(9) *Hồ Chí Minh, Toàn tập, tập 8, tr. 756*

(10) *Hồ Chí Minh, Toàn tập, tập 10, tr. 485*

(11) *"Bác Hồ như chúng tôi đã biết" NXB Thanh niên; H. 1985, tr. 165-132.*

(12)(13) *Tài liệu lưu tại Bảo tàng Hồ Chí Minh*